

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Α΄ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΕΝΟΤΗΤΑ 5

ΤΟ ΡΗΜΑ

Ρήμα ονομάζεται η λέξη που δείχνει πως ένα πρόσωπο, ζώο ή πράγμα παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

Αποτελεί:

- βασικό στοιχείο της πρότασης, γύρω από το οποίο οργανώνεται το μήνυμα που μεταδίδει η πρόταση
- ανήκει στη ρηματική φράση στην οποία παίζει κυρίαρχο ρόλο

Ρηματική φράση: εμπεριέχει και ονοματικές φράσεις που λειτουργούν ως αντικείμενα ή κατηγορούμενα του ρήματος (ουσιαστικά, επίθετα) καθώς και επιρρήματα ή επιρρηματικές φράσεις που λειτουργούν ως επιρρηματικοί προσδιορισμοί (δηλώνουν τόπο, χρόνο, αιτία κ.α.)

Μορφές του ρήματος

1. **ο αριθμός:** ενικός και πληθυντικός
2. **το πρόσωπο:** 3 πρόσωπα σε κάθε αριθμό
3. **οι συζυγίες:** το ρήμα αποτελείται από το θέμα και την κατάληξη (π.χ. ρήμα γράφω: θέμα γραφ- και κατάληξη -ω). με βάση την κατάληξη χωρίζουμε 2 συζυγίες:
 - α΄ συζυγία : τα ρήματα με κατάληξη-ω (π.χ. γράφω)
 - β΄ συζυγία: τα ρήματα με κατάληξη-ώ (π.χ. γελάω)

Η β΄ συζυγία έχει δύο τάξεις ανάλογα με τις καταλήξεις που παίρνουν τα ρήματα στην οριστική ενεστώτα

Τα ρήματα της α΄ συζυγίας στο α΄ πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα ενεργητικής φωνής τονίζονται στην παραλήγουσα (γράφω) και στο αντίστοιχο της παθητικής φωνής στην προπαραλήγουσα (λύνομαι).

Τα ρήματα της β΄ συζυγίας στο α΄ πρόσωπο της οριστικής του ενεστώτα ενεργητικής φωνής τονίζονται στην λήγουσα (οδηγώ) και στο αντίστοιχο της παθητικής φωνής στην παραλήγουσα (αγαπιέμαι). Τα ρήματα της β΄ συζυγίας χωρίζονται σε δύο **τάξεις**

ΦΩΝΗ	Ενεργητική -ω			Παθητική -μαι		
ΣΥΖΥΓΙΑ	α΄	β΄		α΄	β΄	
ΤΑΣΗ	↓	α΄	β΄	↓	α΄	β΄
ΚΑΤΑΛΗΞΕΙΣ	-ω	-άω, -ώ	-ώ	-ομαι	-ιέμαι	-οίμαι
	γράφω γράφεις γράφει γράφουμε γράφετε γράφουν	αγαπάω, ώ αγαπάς αγαπάει (αγαπά) αγαπούμε (αγαπάμε) αγαπάτε αγαπούν αγαπών(ε)	αργώ αργείς αργεί αργούμε αργείτε αργούν	τρέφομαι τρέφεσαι τρέφεται τρέφoμαστε τρέφεστε τρέφονται	αγαπιέμαι αγαπιέσαι αγαπιέται αγαπιόμαστε αγαπιέστε αγαπιούνται	στερούμαι στερείσαι στερείται στερούμαστε στερείτε στερούνται

4. οι φωνές: με βάση την κατάληξη έχουμε την ενεργητική φωνή με τα ρήματα που τελειώνουν σε -ω και σε -ώ και την παθητική φωνή με τα ρήματα που τελειώνουν σε -μαι.

5. οι διαθέσεις: φανερώνουν αν το υποκείμενο του ρήματος ενεργεί, παθαίνει κάτι ή βρίσκεται σε μία κατάσταση. Οι διαθέσεις είναι 4, η ενεργητική, η παθητική, η μέση και η ουδέτερη:

- ενεργητική: το υποκείμενο κάνει κάτι (γράφω)
- παθητική: το υποκείμενο παθαίνει κάτι (λιώνω π.χ. από τη ζέστη)
- μέση: το υποκείμενο ενεργεί και η ενέργεια επιστρέφει σε αυτό (χτενίζομαι)
- ουδέτερη: το υποκείμενο βρίσκεται σε μια κατάσταση, ούτε ενεργεί ούτε παθαίνει κάτι (κοιμάμαι)

6. οι χρόνοι: στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν 8 χρόνοι: ενεστώτας, παρατατικός, μέλλοντας συνοπτικός, μέλλοντας εξακολουθητικός, αόριστος, παρακείμενος, υπερσυντέλικος, μέλλοντας συντελεσμένος.

Ανάλογα με τη χρονική βαθμίδα οι χρόνοι χωρίζονται σε:

- παρελθοντικούς: παρατατικός, αόριστος, παρακείμενος, υπερσυντέλικος
- παροντικούς: ενεστώτας, παρακείμενος
- μελλοντικούς: εξακολουθητικός μέλλοντας, συνοπτικός μέλλοντας, συντελεσμένος μέλλοντας

Ανάλογα με το ποιόν χωρίζονται σε:

- συνοπτικούς: αόριστος, συνοπτικός μέλλοντας
- μη συνοπτικούς: παρατατικός, ενεστώτας, εξακολουθητικός μέλλοντας
- συντελεσμένους: υπερσυντέλικος, παρακείμενος, συντελεσμένος μέλλοντας

ΧΡΟΝΙΚΗ ΒΑΘΜΙΔΑ			ΠΟΙΟΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ
ΠΑΡΕΛΘΟΝ	ΠΑΡΟΝ	ΜΕΛΛΟΝ	
παρατατικός	ενεστώτας	εξακολουθητικός μέλλοντας	μη συνοπτικό
αόριστος		συνοπτικός μέλλοντας	συνοπτικό
υπερσυντέλικος		συντελεσμένος	
	παρακείμενος	μέλλοντας	συντελεσμένο